

242a) en aquest arcaic terme de Canalda, hi hagué moltes balmes habitades des d'antic: p. ex., la vasta cavitat que hi vaig recollir amb el nom d'*Esplugu-palla* (SPELUCA PALLIANS 'cobertora' o -PALLIDA?); després d'aquelles dues, que són damunt la crtra. de St. Llorenç de Morunys a Odèn i abans del vell mas dit *El Planellot*, que és al NO. *Gràtines* ha de ser al NO. del terme de Canalda, probablement no lluny del famós pas del *Call d'Odèn*, per on es tramunta la gran serra cap a l'Urgellet: allí CALLIS 'portell estret', *Canalda* < 10 KANÁ-BIDA 'el camí del canó o portell' (veg. a l'article *Galleuda*).

De nou, nom que es troba prop del pas d'una estratègica collada. Aquí l'estructura del nom és ben singular. Si ve de CRATES no és fàcil donar compte satisfactori d'aquesta sufixació àtona; tanmateix cf. PARIETINAS i MURICINOS (> cast. *mureznos* 'merlets', i els nostres *Mura* < *Muređen*, *Tra-murécenos* > *Tamúrcia*, veg. aquests articles). Però hi ha també la -t- conservada sorda entre vocals, punt que no es veu fàcil d'explicar en aquesta zona. Potser per una contaminació de *gratar*, sinònim de *rasclar*, d'on *rascllet*, *rastell*. O quelcom en combinació amb l'evolució de KANÁ-BIDA > *Canalda*? Prop del Friül, on avui és viu *grade* 'reixa' i Sobre-selva *grad* (REW), hi ha la vall dolomítica, romànica, de *Gardena*, tirolès *Greden*, que si no m'enganyo també pot venir d'una base CRATINA. Però reconec que estic massa poc informat dels antecedents d'aquest nom reto-romànic per poder proposar això en ferm. 30

1 Monsalv. vaciïa en la lect. *Terrules* o *Terniles*, que ha de ser la bona, car *Ternils* és NL conegut. És el roquissar («roca», «rupe»), que retrobarem en els docs. de 1050 i 1050-68. El «jugo de illa Noces», és un homònim de La Nou, però diferent del poble de La Nou, en el Berguedà, que és 25 k. lluny al OSO. de Grats i Estègat. Com que *jugo* vol dir 'cim de la collada' o 'collet' (els innombrables de *coll de Jou* o *Coll de Juwell*) ¿seria potser una denominació antiga de la collada de Grats? Potser denominació peculiar d'aquesta i lloc diferent del nom *Grats*, peculiar del castell i de la quadra, mas i suposat priorat. Aquest important doc. ha estat estudiat per Bofarull, *Condes Vindic.*, vol. I, p. 41, que li assigna en data l'a. 900; publ. per Monsalv. xv, p. 25, que el copia d'A.C.A., escrs. de Guifre, n.º 13 el data de 899; i per Udina, *Arch. Cond. S. X*, que li assigna l'a. 904. — 2 S'entén clarament que el Raimundus vescombe és un Mataplana: el castell de Mataplana (avui mas d'aquest nom, on vaig dormir el VIII-1926) sota el derruït castell, és uns 3 k. a l'O. de Mognony, i a uns 5 de la collada de Grats, a mig camí de Castellar de N'Hug (Hug de Mataplana). L'índex de l'ed. Miquel-Rossell, suposa que sigui un «castillo de *Graus*», però això és un disbarat amollat a la lleugera («castillo» inexistent). «Illa Rupe» completa la identificació amb la *roca Ternils* del doc. de 900 i amb «*illa rupe*» del de 1050. — 3 Entre els quals vaciïa Piel (VKR x, 53; i en *Os nomes germ.* (Bol. de Filol II, 167).

GRAU o ST. GRAU

Notem que aquest nom de sant advocat, sembla haver estat posat secundàriament, en certs casos, per la semblança [casual] d'un nom de lloc que se li assembla. El petit santuari de *Sangrà*, que ve de SANCTUS GRA(TI)ANUS (veg. supra art. *Gra*), avui l'han posat sota l'advocació de *Sant Grau* (= *Guerau*). Qui sap si ha passat el mateix amb una capella o santuari de *Sant Grau*, que Botet (GGC, Gir.) i Monsalv. (disfressant-lo sota la forma cast. *San Gerardo*, XVII, 84), situen vagament en el te. de St. Llorenç de Campdevàrol, terme que és limítrof de Grats i és també una mena de fill espuri de *Grats* (supra).

GRAUGÉS

Llogaret del municipi d'Avià (Berguedà), al SE. del poble; entre Avià i Obiols hi ha l'estany de *Graugés* (artificial): Espinàs, *Camins del Berguedà*, p. 109.

Lloc diferent, si bé veí, *Gragés*, mas del terme de Capolat, que és uns 10 k. a l'O. d'Avià (Berguedà) (CATorras, *Pir. Cat.* v, 256).

ETIM. Poden venir d'un NP germànic *GRAWIGEIR de la família de GRAW-, que és força productiva en germànic (cf. *Gravilo*, *Gravin*, *Graing*, *Grabilt* (Först., 667-668), combinat amb el fecund -GÄIR (prop de 200 noms en Först.). J. F. C.

GRAUS

Graus de Canavelles, balneari del municipi de Canavelles (Conflent), a l'esquerra de la Tet, a la sortida del congost dels *Graus*.

HOMÒNIMS. *Pas dels Graus*, en el terme d'Angostrina (Alta Cerdanya) (XXIII, 104.17).

Torrent dels Graus, en el terme de Saldes (Berguedà) (XXXVIII, 70.9).

Els Graus, partida del terme de Ràmio (Andorra), vora el riu de Perafita.

Camp dels Graus, partida del terme de Pallerols del Cantó (Alt Urgell) (XXXVIII, 1.17).

Els Graus, partida del terme de Roní (Pallars Sobirà) (XXXVI, 156.25).

Graus, veïnat de bordes del terme de Tavascan i Lladorre (Vall de Cardós, Pallars, Coromines, 1934).

Graus, la important vila aragonesa del SO. de Ribagorça, a la confluència de l'Èsera i l'Isàvena.

ETIM. *Grau* del ll. GRADUS, -ūs 'pas; graó, esglaó', especialment en el sentit de 'camí que baixa en forma d'escala rocosa per un portell de cingles' (DECat IV, 629b20-57, cf. E.T.C. II, 18). J. F. C.

GREIXER

Nom de dos poblets pirinencs, a l'Alt Berguedà i a Cerdanya.